

WYSOCKI A. 2005. Obce gatunki roślin w Ogrodzie Zoologicznym w Poznaniu. – W: B. JACKOWIAK & Z. CELKA (red.), Taksonomia, chorologia i ekologia roślin w dobie zagrożenia różnorodności biologicznej. Materiały konferencji naukowej dedykowanej Profesorowi dr. hab. Waldemarowi Żukowskiemu z okazji 70-lecia urodzin, s. 241–242. – Zakł. Takson. Roślin Uniw. A. Mickiewicza, Poznań.

ZAJĄC A. 1978. Atlas of distribution of vascular plants in Poland (ATPOL). – Taxon 27(5–6): 481–484.

ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.) 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

IWONA DEMBICZ i ŁUKASZ KOZUB, *Zakład Ekologii Roślin i Ochrony Środowiska, Instytut Botaniki, Wydział Biologii, Uniwersytet Warszawski, Al. Ujazdowskie 4, 00-478 Warszawa, Polska; e-mail: i.dembicz@biol.uw.edu.pl, lukasz.kozub@biol.uw.edu.pl*

PIOTR ZANIEWSKI, *Zakład Molekularnej Fizjologii Roślin, Instytut Botaniki, Wydział Biologii, Uniwersytet Warszawski, ul. Miecznikowa 1, 02-096 Warszawa, Polska; e-mail: piotrzaniewski@biol.uw.edu.pl*

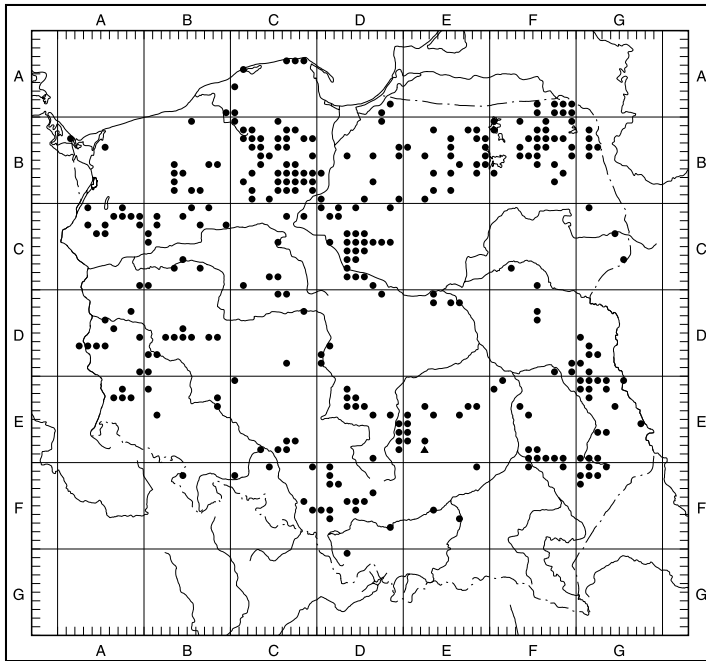
Przyjęto do druku: 21.07.2012 r.

Nowe stanowisko *Utricularia intermedia* (Lentibulariaceae) w dolinie Białej Nidy (Wyżyna Małopolska, południowa Polska)

Utricularia intermedia Hayne (pływacz średni, p. pośredni) jest gatunkiem cyrkumborealnym – występuje w Europie (głównie w północnej i środkowej części kontynentu), na Kaukazie oraz w umiarkowanych strefach klimatycznych Azji i Ameryki Północnej (MEUSEL i in. 1978). Na terytorium Polski posiada rozproszone stanowiska (Ryc. 1) – w północnej i zachodniej części kraju, na Lubelszczyźnie jest dosyć rozpowszechniony, w pozostałych regionach jest rzadziej spotykany (ZAJĄC & ZAJĄC 2001). Z obszaru dawnego województwa kieleckiego ŻUKOWSKI (1974) wymienia 6 stanowisk *Utricularia intermedia*.

Pływacz pośredni występuje w fitocenozach zespołu *Scorpidio-Utricularietum minoris* z klasy *Utricularietea intermedio-minoris* (MATUSZKIEWICZ 2008). Zespół formuje się w miejscach podtopionych (gdzie głębokość wody dochodzi do 20 cm) głównie na torfowiskach przejściowych, rzadziej w dolinkach torfowisk wysokich i w zagłębieniach w obrębie torfowisk niskich (KŁOSOWSKI & KŁOSOWSKI 2007).

W ostatnich latach obserwuje się zanikanie tego typu siedlisk, co jest główną przyczyną zmniejszania liczebności populacji pływacza pośredniego. Gatunek uznano za zagrożony i objęto ochroną ścisłą na mocy ROZPORZĄDZENIA (2012). Zamieszczono go również w krajowej „czerwonej liście” z kategorią V (ZARZYCKI & SZELĄG 2006). W regionalnym opracowaniu gatunków wymierających i zagrożonych BRÓZ (1990) przypisał mu kategorię I (obejmującą gatunki o nieokreślonym zagrożeniu). Nadanie takiej kategorii gatunkowi wskazuje na brak wystarczających danych o jego rozmieszczeniu – a tym samym zagrożeniu – w Krainie Świętokrzyskiej [jednostka według podziału geobotanicznego Szafera (SZAFER & ZARZYCKI 1972)]. Aby właściwie ocenić stopień zagrożenia pływacza średniego

Ryc. 1. Rozmieszczenie *Utricularia intermedia* Hayne w Polsce (▲ – nowe stanowisko)

Fig. 1. General distribution of *Utricularia intermedia* Hayne in Poland (▲ – new locality)

w kraju, czy też w regionie, konieczne jest sprawdzenie jego stanowisk znanych z literatury, jak i wykonanie inwentaryzacji na nowych stanowiskach (KOSIBA 1990; PŁACHNO 2003).

Niniejsza notatka donosi o nowym, obfitym stanowisku pływacza pośredniego, znalezionym 18.07.2009 r., na Wyżynie Małopolskiej, w dolinie Białej Nidy. Stanowisko położone jest w niewielkim zespole łąk podmokłych i torfowisk przejściowych w dolinie Białej Nidy, ok. 250 m na S od przysiółka Jelonek koło wsi Rembieszycze, niedaleko Małogoszcza (kwadrat ATPOL o boku 2,5 km: EE 8231). Pływacza znajdowano w zagłębieniach między darniami mchów wypełnionych wodą, jak i w miejscach bagnistych między kępami turzyc. Populację monitorowano przez dwa kolejne sezony wegetacyjne, różniące się znacznie pod względem stopnia uwodnienia torfowiska. W lipcu 2009 r. (po wiosnie bez dużych opadów deszczu) w płacie torfowiska o powierzchni 20 m², stwierdzono 5 kwitnących pędów i liczne (szacunkowo kilkaset) skupienia pędów płonnych. W roku następnym liczba kwitnących pędów znacznie wzrosła – również w lipcu, w tym samym płacie zliczono ich ponad 70. Należy wnioskować, że warunki siedliskowe w 2010 r. były szczególnie dobre dla rozwoju osobników populacji pływacza pośredniego (powierzchnia podtopionych zagłębień, które są jego siedliskiem, znacznie poszerzyła się, a na okres kwitnienia – przełom czerwca i lipca – przypadły dni o wysokiej temperaturze i wysokim natężeniu światła). Warto nadmienić, że wytwarzanie pędów kwiatowych i kwitnienie jest rzadkie u pływaczy, dominuje zaś rozmnażanie wegetatywne przez wytwarzanie zimujących turionów (PODBIELKOWSKI & TOMASZEWICZ 1982).

Dla ukazania warunków fitocenotycznych panujących w płacie torfowiska z udziałem *Utricularia intermedia* w dniu 18.07.2009 wykonano zdjęcie fitosocjologiczne.

Zdj. 1. Płat torfowiska przejściowego w dolinie Białej Nidy; data 18.07.2009 r.; powierzchnia płatu 20 m²; jednostka sieci ATPOL 2,5 × 2,5 km: EE 8231 (ZAJĄC 1978). Nazwy gatunków podano za MIRKIEM i in. (2002). Zwarcie: C – 60%, D – 30%. C: *Carex rostrata* 2, *Rhynchospora alba* 2, *Utricularia intermedia* 1, *Carex panicea* 1, *Triglochin palustre* 1, *Betula pubescens* 1, *Salix* sp. 1, *Viola palustris* 1, *Juncus articulatus* 1, *Oxycoccus palustris* 1, *Lythrum salicaria* +, *Parnassia palustris* +, *Succisa pratensis* +, *Calluna vulgaris* +, *Phragmites australis* +, *Drosera rotundifolia* +, *Molinia caerulea* +, *Lycopus europaeus* +, *Potentilla erecta* +, *Carex echinata* +, *Dactylorhiza incarnata* +, *Eriophorum angustifolium* +; D: *Sphagnum* sp. 3.

W sąsiednich płatach torfowiska rosły kolejne, godne odnotowania gatunki m.in.: *Andromeda polifolia*, *Drosera rotundifolia*, *Eriophorum vaginatum*, *Ledum palustre*, *Pedicularis palustris*, *Vaccinium uliginosum*.

Opisane stanowisko *Utricularia intermedia* należy uznać za zagrożone. Niepokojące są postępujące zmiany warunków siedliskowych poprzez osuszanie terenu (zaobserwowano rozbudowę rowów odwadniających w pobliżu torfowiska). Kolejnym, realnym zagrożeniem dla utrzymania siedliska w obecnym stanie jest postępująca sukcesja roślinności – na torfowisko wkracza z miejsc podmokłych ekspansywny gatunek trawy *Phragmites australis*, zaś z miejsc już przesuszonych – *Calluna vulgaris* oraz nalot gatunków drzew o anemochorycznym typie rozprzestrzeniania diaspór (*Pinus sylvestris*, gatunki z rodzajów *Betula* i *Salix*). Sąsiedztwo pól uprawnych może wpłynąć na zmianę chemizmu wód w obrębie torfowiska.

Podziękowania. Dziękuję Panu drowi Bartoszowi Płachno za potwierdzenie oznaczenia okazów *Utricularia intermedia*.

Summary. **New locality of *Utricularia intermedia* (Lentibulariaceae) in the valley of the Biała Nida river (Małopolska Upland, S Poland).** *Utricularia intermedia* Hayne is a rare and endangered species in Poland and in the Świętokrzyski Region (ZARZYCKI & SZELĄG 2006; BRÓZ 1990). In July 2009 the new locality for this species have been found in the valley of Biała Nida in vicinity of the Rembieszyce village, near Małogoszcz (ATPOL square: EE 8231) in the Małopolska Upland. *U. intermedia* grows in patches of transitional mire. The main threat for this station is human activity which leads to changes in water conditions.

LITERATURA

- BRÓZ E. 1990. Lista wymierających i zagrożonych gatunków roślin naczyniowych Krainy Świętokrzyskiej. – Roczn. Świętokrz. **17**: 97–106.
- KŁOSOWSKI S. & KŁOSOWSKI G. 2007. Flora Polski. Rośliny wodne i bagienne. s. 333. MULTICO Oficyna Wydawnicza, Warszawa.
- KOSIBA P. 1990. Pływacz *Utricularia* spp. rośliny ginące. – Chronimy Przyr. Ojcz. **46** (2–3): 57–62.
- MATUSZKIEWICZ W. 2008. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. Vademecum geobotanicum **3**. s. 537. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- MEUSEL H., JÄGER E., RAUSCHERT S. & WEINERT E. 1978. Vergleichende Chorologie der Zentraleuropäischen Flora (Karten). **2**. s. xi + 418. G. Fischer Verl., Jena.

- MIREK Z., PIĘKOŚ-MIRKOWA H., ZAJĄC A. & ZAJĄC M. 2002. Flowering plants and pteridophytes of Poland – a checklist. – W: Z. MIREK (red.), Biodiversity of Poland **1**, s. 442. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- PLACHNO B. 2003. Stanowiska rzadkich gatunków pływaczy *Utricularia* spp. w okolicy Tarnowskich Gór. – Chrońmy Przyr. Ojcz. **59**(3): 71–74.
- PODBIELKOWSKI Z. & TOMASZEWICZ H. 1982. Zarys hydrobotaniki. s. 531. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- ROZPORZĄDZENIE Ministra Środowiska z dn. 5 stycznia 2012 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin. Dz.U. Nr 14, poz. 81.
- SZAFER W. & ZARZYCKI K. (red.) 1972. Szata roślinna Polski **2**, s. 347. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- ZAJĄC A. 1978. Założenia metodyczne „Atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce”. – Wiad. Bot. **22**(3): 145–155.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.). 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- ZARZYCKI K. & SZELĄG Z. 2006. Red list of the vascular plants in Poland. – W: Z. MIREK, K. ZARZYCKI, W. WOJEWODA & Z. SZELĄG (red.), Red list of the plants and fungi in Poland, s. 11–20. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- ŻUKOWSKI W. 1974. Rozmieszczenie gatunków z rodzaju *Utricularia* L. w Polsce. – Bad. Fizjogr. Pol. Zach., Tow. Przyj. Nauk, seria B **27**: 189–217.

GRZEGORZ ŁAZARSKI, *Zakład Taksonomii Roślin, Fitogeografii i Herbarium, Instytut Botaniki, Uniwersytet Jagielloński, ul. Kopernika 27, 31-501 Kraków, Polska; e-mail:grzegorz.lazarSKI@uj.edu.pl*

Przyjęto do druku: 23.08.2012 r.

Rosa jundzillii (Rosaceae) na Wysoczyźnie Siedleckiej

Rosa jundzillii Besser występuje w środkowej i południowo-wschodniej Europie. Zwarty zasięg ciągnie się stosunkowo wąskim pasem od południowo-wschodniej Francji poprzez Alpy i Karpaty po zachodnią Ukrainę. Poza tym rozproszona jest na Bałkanach i Kaukazie (POPEK 2007). W Polsce *R. jundzillii* występuje rzadko, przy czym większość stanowisk zgrupowana jest w dwóch regionach – Wyżyna Lubelska i wschodnia krawędź Wyżyny Kielecko-Sandomierskiej oraz Pogórze Sudeckie i Nizina Śląska. Stanowiska położone na północ od wymienionych obszarów wyznaczają północną granicę zasięgu tego gatunku.

W roku 2007 w północno-wschodniej części Wysoczyzny Siedleckiej (KONDRACKI 2002) odnaleziono dwa stanowiska *Rosa jundzillii*, które wraz z opublikowanym wcześniej stanowiskiem w Drohiczynie (WROŃSKA-PILAREK & JAGODZIŃSKI 2009) wyznaczają północną granicę zasięgu gatunku (Ryc. 1).

W sierpniu 2011 r. przeprowadzono kontrolę stanowisk *Rosa jundzillii* na Wysoczyźnie Siedleckiej. Określono liczebność populacji, siedlisko – w oparciu o 4 zdjęcia